

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
Kalite Kitabı Süreç Örneği

Süreçlerin Tanımlanması

İstanbul Ticaret Üniversitesi Senatosunun 26.01.2021 Tarih ve 2021/228-7 No.lu Karar Ek-2 Kalite Yönetim Süreçlerinde YÖKAK Dereceli Değerlendirme Anahtarı (Rubrik) Alt Ölçütler Rehberi sunulmuştur. Bu Rehberde verilen ana başlıklar ve İstanbul Ticaret Üniversitesinin ilgili Komisyonu

- A. Kalite Güvencesi Sistemi (**Stratejik Plan ve Kalite Güvencesi Sistemi Komisyonu**)
- B. Eğitim ve Öğretim (**Eğitim ve Öğretim Komisyonu**)
- C. Araştırma ve Geliştirme (**Araştırma ve Geliştirme Komisyonu**)
- D. Toplumsal Katkı (**Toplumsal Katkı Komisyonu**)
- E. Yönetim Sistem (**Yönetim Sistemi Komisyonu**)

şeklinde. Bu beş Komisyonun süreç hazırlığı, uygulama, izleme, geri besleme ve iyileştirme çalışmalarına, **Uzaktan Eğitim Komisyonu** ve **Ölçme ve Değerlendirme Komisyonu** yardımcı olacaktır. Rehberde 22 ölçüt ve 58 alt ölçüt kullanılmıştır. Her bir alt ölçüt başlığı bir süreç olarak kabul edilerek Kalite Kitabında 58 sürecin her birinde Ek-2’de açıklandığı gibi, PUKÖ adımları detaylı olarak tanımlanacaktır. Ayrıca gerekli form ve anket örnekleri hazırlanacaktır.

Bu Ek-4’de “B. Eğitim ve Öğretim Süreçleri” ana başlığı altındaki “B.3 Öğrenci Merkezli Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme” Ölçütünün “B.3.1 Öğretim Yöntem ve Teknikleri Süreci” alt ölçütü 4 PUKÖ adımı olarak hazırlanmıştır.

Örnek Bir Süreç:

B. Eğitim ve Öğretim Süreçleri

B.3 Öğrenci Merkezli Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme

Kurum, öğrencilerin öğrenim süresince programların amaç ve öğrenme çıktılarına ulaşmasını sağlamalı, bu süreçte aktif öğrenme strateji ve yöntemleri içeren uygulamalar yürütmelidir. Ölçme ve değerlendirme süreçlerinde de öğrenci merkezli ve yeterlilik temelli bir yaklaşım benimsenmelidir.

B.3.1 Öğretim Yöntem ve Teknikleri Süreci (Aktif, disiplinler arası çalışma, etkileşimli, araştırma/öğrenme odaklı)

Açıklamalar: Sınıftaki öğretim (ders verme) yöntemi öğrenciyi aktif hale getiren, etkileşimli, öğrenme odaklıdır. Disiplinler arası, bütüncü, vaka /uygulama temelinde öğrenmeyi önceleyen yaklaşımlara yer verilir ve uzaktan eğitimde öğrenciyi aktif kılan, yetkinlik temelli, süreç ve performans odaklı yöntemler kullanılır. Bilgi aktarımından çok derin öğrenmeye odaklanılmıştır. Çevrimiçi (online) etkileşimli öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanılmaktadır. Bunların planlanması, uygulanması, kontrol edilmesi ve gereken önlemlerin alınması sistematik olarak değerlendirilmektedir. Lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin araştırmaya katılımı müfredat, yöntem ve yaklaşımlarla desteklenmektedir. Gerçekleşen etkinlikler değerlendirilmektedir.

B.3.1.1- Planlama

Geleneksel eğitim “girdi” odaklıdır, öğrenci merkezli eğitim ise “çıktı” esaslı bir yaklaşımdır. Geleneksel eğitimin merkezinde öğretilenlerin anlaşılması ve bilginin başka kelimelerle anlatılabilmesi bulunmaktadır. Öğrenci merkezli eğitim anlayışının temelinde ise öğrenme çıktılarının tanımlanması bulunmaktadır.

Parametre	Geleneksel Eğitim	Öğrenci Merkezli Eğitim
Öğreticinin Rolü	Öğretmen (Teacher), Bilgi veren	Yol gösterici, Kolaylaştırıcı, Katılımcı, Teşvik edici ve Gözlemci,
Öğrencinin Rolü	Daima dinleyen öğrenci	Öğrenen (Learner), Katılımcı, Kişisel ve Grup halinde özerklik ve sorumluluk alan
Sınıfta Etkinlik	Öğretici	Etkileşimli
Ders Ağırlığı	Bilgiler	İlişkiler
Bilişsel Kazanım Seviyesi	Hatırlamak, Anlamak, Uygulamak (genelde Bloom taksonomisinin ilk üç basamağı, bazı derslerde analize girilmektedir)	Hatırlamak, Anlamak, Uygulamak, Analiz yapmak, Geliştirmek, Buluş yapmak-Yeni bilgiler oluşturmak (Bloom taksonomisinin tüm basamakları) Kazanılan bilgilerin yeni bilgilere dönüşümü
Başarı Göstergesi	Zamana göre, miktar	Sürece göre, performans (başarım) , kalite
Ölçme-Değerlendirme	Genel ve normlara göre	Kriterlere göre: Öğrenmeler, Kişisel ve grup çalışmasında özerklik ve sorumluluk performansı, Gruptaki etkinlik
Teknoloji Kullanımı	Tekrar ve uygulama	İletişim, Katılım, Müfredat ve müfredat dışı bilgi ve uygulamalara erişim,

Öğrenme çıktıları yaklaşımında faaliyetler öğretenden (teacher) öğrenene (learner) kaymaktadır. Öğretim elemanının rolü merkezi olmaktan çıkmakta, daha ziyade “Yol gösterici, Kolaylaştırıcı, Katılımcı, Teşvik edici ve Gözlemci” olmaktadır. Öğrenme ortamı sınıf ile sınırlı değildir. Sınıfta ve dışında öğretmensiz de devam edebilmektedir. Bu bağlamda problem temelli öğrenme, aktif öğrenme, yaparak-deneyerek öğrenme, e-öğrenme gibi yeni öğrenme-öğretme teknikleri ve etkin öğrenme ortamlarının benimsenmesi gündeme gelmiştir. Dolayısıyla tüm öğretim elemanları etkileşimli yaklaşımları geliştirmek ve uygulamak, bilişim teknolojilerini kullanmak hususunda teşvik edilir.

Geleneksel yaklaşımda, ders saatlerinin çoğu öğretim üyesinin ders vermesi ve öğrencilerin izleyip dinlemesi ile geçirilir, yani öğretmen “derse gel-dersi dinle-not al-oku-verilen bilgiyi sınavlarda yansıtır” yaklaşımındadır. Öğrenciler ödevler üzerinde bireysel olarak çalışırlar ve işbirliği yoktur. İnsanlar okuduğunun %10’unu, duyduğunun %20’sini, gördüğünün %30’unu, hem görüp, hem duyduğunun %50’sini, başkalarıyla konuştuğunun %70’ini, yaptıklarının ve gerçek hayatta kullandıklarının %80’nini ve başkalarına öğrettiklerinin % 90’nını öğrendiği şeklinde deneysel olarak kanıtlanmamış bazı mitler vardır. Bu yüzde öğrenme tanımı yerine bütün davranışları içeren öğrenci merkezli eğitim tercih edilmelidir. Öğrenci merkezli yöntemlerin, geleneksel öğretmen merkezli yaklaşımdan üstün olduğu gösterilmiştir; sonuç olarak kısa vadeli ustalık, uzun vadeli kalıcılık veya ders materyalini anlama derinliği, eleştirel düşünme veya problem çözme becerisi, öğretilen konuya karşı olumlu tutum oluşumu veya bilgi ve becerilerde kendine güven seviyesinde artış görülmüştür.

Öğrenci merkezli öğretim yöntemleri, etkinliğin odağını öğretmenden öğrencilere kaydırmaktadır. Bu yaklaşımda aktif, yeni bilgiyi güncelle bağlanmakta, gerçek yaşamla bağlantı kurulmakta, öğrenmeyi sosyal bir etkinlik yapmakta ve yer-zaman sınırlamasını kaldırmaktadır. Genel olarak şu yöntemler şunları içerir:

- Öğrencilerin problem çözdükleri, soruları cevapladıkları, kendilerine ait soruları formüle ettikleri, tartıştıkları, açıkladıkları, müzakere ettikleri veya ders sırasında beyin fırtınası yaptıkları aktif öğrenmedir,
- Öğrenciler problemler ve projeler üzerinde ekip içinde işbirliği yaparak öğrenmektedir. Bu kapsamda bireyin ve ekibin özerk davranma ve sorumluluk alma yetkinliklerini (competences) yaşayarak öğrenmektedir,

- Tümevarım (Inductive) öğretim ve öğrenmede öğrenciler önce zorluklarla karşılaşmaktadır. Tümevarım yöntemler arasında sorgulamaya dayalı öğrenme, vaka temelli öğretim, probleme dayalı öğrenme, proje temelli öğrenme, keşifle öğrenme ve tam zamanında öğretme yer alır.

Müfredat güncellemelerinde öğrenme çıktılarının kullanılması, uygun öğretme stratejilerinin benimsenmesi, bireysel öğrenmenin güçlendirilmesi, uygun değerlendirme mekanizmalarının kurgulanması ve öğrenene daha net odaklanması hatırlatılmaktadır. Oluşturulan müfredat bilişsel-zihinsel becerileri içeren, fen, sosyal, beşeri bilim, sanat, estetik bileşenlerini kapsayan, kültürlerarası farklılıkları, sosyal sorumlulukları vurgulayan, bütünleştirici (integrative) bir yapıda olmaktadır.

Kişinin öğrenmeyi ihtiyaç olarak hissetmesi kişisel gelişiminde önemli bir role sahiptir. Yol gösterici öğretim üyesinin öğrenen öğrenciye bu ihtiyacı müfredat kapsamında oluşturması, öğrencinin çevresinden yararlanarak bunu nasıl gidereceğini kendisine keşfettirmesi önemli bir gelişmedir. Bu yaklaşım belli bir alana özgü değildir; üniversitede her alana uygulanabilir. Burada öğrenene, kendisi ve varsa çalıştığı grubu için bir şeyler yapabildiği fark ettirilmeli, ileride toplumun bir elemanı olarak hizmet edebileceği bilincine ulaştırılmalıdır. Müfredatlar öğrenim görülen uzmanlık alanının dışında, farklı kültürel, doğal ve fiziksel birçok konuda bilgi sahibi olmaya imkân sağlayacak şekilde tasarlanmalı; sorgulama, analiz, kritik düşünce, sözlü ve yazılı iletişim (verbal and written communication), sayısal ve bilgi okur-yazarlığı (quantitative and information literacy), grup çalışması (team work), problem çözme gibi entellektüel ve pratik becerileri desteklemelidir.

Bir öğrenme programı hazırlanırken Program Öğrenme Çıktıları-Dersler matrisinde düzgün bir dağılım olmasına dikkat edilir. Derslerin öğrenme çıktılarıyla ve gerçek-pratik dünya ile ilişkileri dikkate alınmaktadır. Ancak öğrenci dersleri bağımsız ders paketleri olarak algılamaktadır. Burada öğrenciye “Bütünleyici Öğrenme” yaklaşımı kazandırılmalıdır. Bütünleyici öğrenme, öğrencilerin disiplinler ve alanlar arası bağlantılar kurabilmeleri, teoriyle pratik arasındaki ilişkiyi kavramaları ve hatta kendi deneyimlerini genel konularda ve uzmanlaştıkları alanlarda öğrendikleriyle ilişkilendirmelerine yönelik olarak tasarlanmış öğrenme fırsatlarına dayalı bir öğrenme biçimidir. Genel uygulama şekliyle, bilgiyi ve analitik yetenekleri karmaşık problemlerin çözümü için kullanırken ortaya çıkan bağlamdan (context) ders çıkararak öğrenmektir. Öğrenci derslerin birbirleriyle ve pratik (gerçek) dünyayla ilişkilerini kavramakta, genel bir bakış açısı geliştirmekte, bunu temel değerlendirme ve kararlarda kullanabilme becerisine erişmektedir. Bu çerçevede temel çıktılar (essential outcomes) öğretim programlarının içeriğine entellektüel bir bütünlük sağlayacak şekilde yerleştirilebilir, özellikle birinci sınıfta bütünleyici bir ders veya seminerler, daha sonraki sınıflarda analiz-tasarım ve bitirme projeleri, öğrenci portfolyoları ve bu portfolyoları hazırlama sırasında öğrencilerin yapacağı özdeğerlendirmeler kullanılabilir.

Öğrenci merkezli yaklaşımda, öğretim elemanları, *öğrencilerini soru sormaya, kendi fikirlerini formüle etmeye ve sonuçlar çıkarmaya teşvik edici konumda bir rehber ve öğrencilerle birlikte keşfedici-araştırmacı pozisyonundadır*. Öğrencilerin görevi öğretim elemanlarının gözünden dünyayı görmek değil, kendi bakış açılarını oluşturmaktır. Öğrenci merkezli anlayışa uygun düzenlenen öğrenme ortamları, bireyin öğrenme sürecinde daha fazla sorumluluk almalarını gerektirir; çünkü öğrenilecek öğelerle ilgili zihinsel yapılandırmalar, bireyin bizzat kendisi tarafından gerçekleştirilir. Bu nedenle öğrenme ortamları bireyin çevreleriyle daha fazla etkileşimde bulunmalarına, dolayısıyla zengin yaşantıları geçirmelerine imkân sağlayacak biçimde düzenlenir.

Öğrenci (öğrenen) merkezli eğitim öğretim elemanlarının eğitimdeki rolünü değiştiren bir yaklaşımdır. Geleneksel olarak bakıldığında öğretim elemanlarının görevi öğrencilere bilgi aktarmak ve bunu ölçmek üzerine kuruludur. Bunun yerine öğrenci merkezli eğitimde, öncelikle öğrencilerin yaşam alanlarını ve bu alanlarda edindikleri deneyimlerini anlama çabası içine girilmesi beklenir. Bu çaba doğrultusunda

her dersle ilgili öğrenme çıktıları belirlenir. Öğrenme çıktıları, öğretim yaklaşım ve tekniklerini ile değerlendirme stratejilerine referans olur.

Öğrenci merkezli öğretme ortamlarının ilkeleri şu şekilde sıralanabilir: Öğrenci açısından bilginin bilişsel basamaklarında ve bilgiyi yapılandırma sürecinde deneyim kazanmak, farklı bakış açılarında değerlendirebilmek, yaşamla ilişkili içeriklerle öğrenmek, öğrenme sürecinde aktif olmak ve öğrenmeyi sahiplenmek, kendini farklı yollarla ifade edebilmek, bilgiyi yapılandırma sürecinde kişisel farkındalığı arttırmak, düşünme becerilerini geliştirmek, işbirliği yapmak, sosyal etkileşim oluşturmak; öğretim üyesi açısından ise öğretim ve değerlendirmeyi birlikte ve öğrencinin öğrenme tercihlerine yönelik esneklik sağlayacak şekilde yapmaktır.

B.3.1.2 – Uygulama

Öğrenme çıktıları ile ilgili tanımlamalar Kalite Kitabında B.1.2 ve B.1.3 süreçlerinde verilmiştir.

1. Öğretim üyesi dersin başında, öğrencilerin birbirini tanımlarına, sosyal birliktelik ve öğrenen topluluk bilincini edinmelerine destek olur. Öğrenme ortamının gereği, öğrenciye düşen sorumlulukları hatırlatılır. Ders izlencesindeki (syllabus) tüm hususlar; dersin amacı, öğrenme kazanımları/çıktıları, dersin yapısı, ödevleri, beklentileri paylaşılır, tartışılır ve iyice anlaşılması sağlanır.

2. Üniversitede öğretim elemanları derslerinde aktif, etkileşimli yöntemleri kullanır, çeşitli etkinlikler ile öğrencilerin katılımını, dikkatini, yoğunlaşmasını (konsantrasyonunu), motivasyonunu artırmakta, derin öğrenmeyi tetiklemektedir. Bu kapsamda aşağıdaki öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmaktadır.

2.1. Öğretenin yönlendirdiği etkinlikler (ders anlatma, grup projeleri, stüdyo çalışması, sunum, sorgulama, beyin fırtınası, seminer, ...),

2.2. Öğrenenin yaptığı etkinlikler; vızıltı (buzz) grupları, yapboz (jigsaw), karşılıklı sorgulama (reciprocal questioning), sunum (presentation), proje takımları (project teams), sendika grupları (union groups), ... ,

2.3. Öğrenenin kendi kendine yaptığı etkinlikler; not alma, ilave okuma, kavram haritaları kullanımı, öğrendiğini yansıtma, tekrar değerlendirme, ...,

2.4. Ders içi aktif öğrenmede aşağıdaki teknikler kullanılır:

1. Açılış sorusu (Opening question)
2. Piramitler / kartopu (Pyramids/snowballing)
3. Odaklanmış liste (Focused listing)
4. Beyin fırtınası (Brainstorm)
5. Kısa sınavlar (Quizzes)
6. Rol yapma (Role play)
7. "Boş slayt!" ("The blank slide!")
8. Düşün-eşleş-paylaş (Think-pair-share)
9. Hızlı düşünceler: karşılaştırma ve zıtlık, en belirsiz nokta, fikri yorumlama-başka kelimelerle açıklama, hatayı düzeltme, ..., (Quick Thinks; compare &contrast, muddiest point, paraphrase the idea, correct the error, ...,)
10. Soru ve cevap çiftleri (Question and answer pairs)
11. İki dakikalık kâğıt (Two minutes paper)
12. 'Son bir soru...' ('One last question...')
13. Son bir soru (One final question)

2.5. Ders dışında aktif öğrenme stratejileri olarak:

1. Bağımsız bireysel veya grup projeleri,
2. Diğer öğrencilere akran desteği (Peer mentoring),
3. Yüz yüze veya çevrim içi (Online) tartışma (Febates),
4. Saha gezileri (field trips),
5. Bilgisayar destekli öğrenme (Computer Aided Learning),
6. Gazete makalesi yazımı,
7. Portfolyo geliştirme (Portfolio development)

Kurumun eğitim-öğretim politikaları çerçevesinde bu yöntemleri öğrenmek, geliştirmek üzere “Akademi Gelişim Ofisi” tarafından Öğretim Üyesi Gelişim Programları hazırlanmış, katılım kolaylığı ve ulaşım problemi olmadığı için tercih edilmektedir. Öğretim kadrosunun eğitimi, aktif öğrenme, ölçme değerlendirme, yenilikçi yaklaşımlar, materyal geliştirme, yetkinlik kazandırma ve kalite güvence sistemi B.4.2. Öğretim yetkinliği sürecinde ele alınmıştır.

Öğrenme kazanımı, öğretim programı (müfredat), eğitim hizmetinin verilme biçimi (örgün, uzaktan, karma, açıktan), öğretim yöntemi ve ölçme- değerlendirme sistemi B.1.6. Ölçme ve değerlendirme sürecinde incelenmiştir.

B.3.1.3 – Kontrol Etme

Yukarıda ifade edilen geleneksel yöntemden öğrenci merkezli yaklaşıma geçiş süreci bölüm bazında izlenmektedir. Genelde bu izlemede kanıt olarak kullanılan araçlar:

1. Öğrenci derecelendirmeleri (Student ratings)
2. Akran derecelendirmeleri (Peer ratings)
3. Akran gözlemleri (Peer observations)
4. Öz değerlendirme (Self-evaluation)
5. Videolar (Videos)
6. Öğrenci görüşmeleri (Student interviews)
7. Çıkış ve Mezunlar derecelendirmeleri (Exit and Alumni ratings)
8. İşveren puanları (Employer ratings)
9. Yönetici puanları (Administrator ratings)
10. Öğretim bursu (Teaching scholarship)
11. Öğretim ödülleri (Teaching awards)
12. Öğrenme çıktı ölçütleri (Learning outcome measures)
13. Öğretim portfolyoları (Teaching portfolios)

şeklinde. Öğrenci Merkezli/Kaliteli Eğitim uygulamalarının geribildirim mekanizması eğitim süresince öğrenci anketleri, mezuniyet aşaması ve sonrasında Çıkış Yorumu (Exit Review) ve iş dünyasının geribildirimi ile takip edilir. Her bölüm bunların seçimine ve kullanılmasına kendisi karar verir ve duyurur. Öğrenci merkezli yaklaşımların tüm bölüm derslerinde uygulanması ve tüm öğretim elemanlarınca benimsenmesi bölüm başkanının sorumluluğundadır. Tasarım Projesi, Bitirme Projesi gibi uygulamalarının etkinliği ve sorunları bölüm tarafından ölçülür ve yıllık faaliyet raporuna yansıtılır.

B.3.1.4 – Önlem Alma

Öğrenci merkezli/ kaliteli eğitim alanındaki yeterlilik, kullanılacak geliştirme ve iyileştirme mekanizmaları ölçme ve değerlendirme süreçleri çalışmaya başladıktan sonra gündeme alınır, tartışılır ve benimsenir. Ölçme ve Değerlendirme Komisyonunun anket sonuçlarını değerlendirmesi, Öğretim Üyesi Gelişim Programları çerçevesinde görev yapan “Akademi Gelişim Ofisi” çalışmalarına yansımaktadır. Bir nevi geribildirim olan bu aşamada; planlama, uygulama ve kontrol aşamalarının gözden geçirilerek aksayan ve iyileştirilmesi-geliştirilmesi gereken yönler belirlenerek tedbirler alınması için ilgili kişi ve birimlere raporlama yapılır.